

Департамент культури та інформаційної політики
Запорізької обласної державної адміністрації
Комунальний заклад "Запорізька обласна бібліотека
для дітей "Юний читач" Запорізької обласної ради

Екологія: тривоги та надії.

Робота бібліотек для дітей в рамках реалізації Цілей сталого розвитку та відзначення Року збереження природи та живого миру в Україні.

Інформаційно-методичний матеріал.

Запоріжжя
2022

Екологія: тривоги та надії. Робота бібліотек для дітей в рамках реалізації Цілей сталого розвитку та відзначення Року збереження природи та живого миру в Україні./ Інформаційно-методичний матеріал / укладач Л. В. Данилова; Запорізька обласна бібліотека для дітей "Юний читач". – Запоріжжя, 2022. – 16 с.

Методичний матеріал містить інформацію про та сценарії заходів з досвіду роботи обласної бібліотеки для дітей "Юний читач", адресовані читачам-учням різних вікових категорій. Метою методичного матеріалу є популяризація екологічних знань серед дітей.

Розрахований на бібліотечних фахівців та широке коло читачів.

Укладач

Лариса ДАНИЛОВА

Комп'ютерна верстка

Людмила ВЕСЕЛОВА

Відповідальний за випуск

Лариса ДАНИЛОВА

6 травня в штаб-квартирі ЮНЕСКО в Парижі була представлена коротка, на 40 сторінках, версія звіту Міжурядової науково-політичної платформи з біорізноманітності та екологічних систем (IPBES). Це головні тези з масштабної глобальної оцінки стану природи на 1 тис. 800 сторінках та з 15-тма тисячами посилань, над якими упродовж 3-х років працювали 145 вчених із 50 країн світу. "Євроньюс" наголошує, що цей звіт став найвичерпнішим за останні 15 років.

Цей звіт є останнім попередженням людству, яке в прямому сенсі слова, прямує до самознищення. У документі йдеться про те, що хоча Земля завжди страждала від діяльності людини, проте за останні 50 років ці дії стали просто-таки руйнівними. Кількість природних екосистем у світі знизилась в середньому на 47% у порівнянні з попередніми оцінками. Три чверті суші та дві третини морського середовища зазнали значних змін унаслідок антропогенного впливу. Через виснаження земель знизилась їх родючість на чверті території планети.

Дослідження демонструє, що ґрунти деградують як ніколи раніше. "Землекористування зараз є основним фактором колажу біорізноманіття, причому 70% сільського господарства пов'язане з виробництвом м'яса, – сказав Ян Ларан з IDDRI, французького інституту досліджень політики. – Пора переглянути частку промислово вирощеного м'яса і молочних продуктів у нашому раціоні".

Схожа історія й на морі. Лише 3% світових океанів станом на 2014 рік вважалися вільними від людського впливу. На 2015 р. 33% рибних запасів людство отримувало з невідновлюваних джерел. Третина ресурсів морської риби виловлюється нераціонально. Кількість живих коралів у рифах скоротилась вдвічі за останні 150 років.

За останні півстоліття на 45% збільшилося виробництво деревини. Наші невгамовні апетити продукують гори відходів. Рівень забруднення пластиком зріс у порівнянні з 1980 роком у десять разів. Щороку у води планети ми скидаємо 300-400 мільйонів тонн важких металів та інших відходів.

Уся ця людська діяльність шаленими темпами вбиває тваринний і рослинний світ. Згідно з глобальною оцінкою, в середньому близько 25% тварин і рослин перебувають під загрозою зникнення. Глава IPBES Роберт Уотсон зазначав: "Втрата біорізноманіття та зміни клімату – це захист довкілля, господарська діяльність, економіка, безпека. І всі ці питання потрібно вирішувати одночасно, а це означає, що вони мають перебувати не лише в компетенції міністрів екології. Уряди мають брати більшу участь у їх вирішенні. Урядові відомства всіх країн світу повинні співпрацювати. Якщо ми не хочемо залишити нашим дітям та онукам світ, зруйнований діяльністю людини, ми повинні вживати заходів вже тепер". Виконавчий секретар IPBES Анн Ларігодері додала: "Ми не хочемо розчаровувати людей і говорити, що вже нічого не вдієш, що ми вже програли цю битву. Бо ми її ще не програли. Якщо дати природі шанс, то вона поверне собі свої права і восторжествує. Ми хочемо показати, що кожна людина може зробити свій внесок".

Екологічна політика України враховує Цілі сталого розвитку ООН. Офіційно з'явилась оновлена стратегія державної екологічної політики на період до 2030 року. Що це означає для українців?

Цілі сталого розвитку ООН – це загальний заклик до дій, спрямований на подолання бідності і захист планети, забезпечення миру та достатку для кожного. Іншими словами – це чіткі орієнтири з конкретними цільовими показниками, які повинні бути виконані до 2030 року, зокрема викладені в Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна». Вказані цілі стосуються якості води та повітря, змін клімату, сталого виробництва, споживання, а також поводження з відходами. Ці цілі прописані на рівні окремого закону:

- до 2030 р. 17% енергії отримуватиметься з відновлювальних джерел (на сьогодні цей показник не перевищує 6%);
- частка сільського населення, що має доступ до покращених умов водовідведення й санітарії, становитиме 80% (зараз це 2%);
- частка відходів, які захоронюються на полігонах, зменшиться до 35%;
- викиди підприємств в атмосферне повітря скоротяться на 77,6%;
- викиди в атмосферне повітря від транспорту зменшаться на третину;
- частка території зі статусом природно-заповідного фонду (заповідники, національні парки тощо) збільшиться з 3803 га до 9095 га;
- енергоемність економіки зменшиться удвічі;
- третина водних ресурсів (річки, озера тощо) матимуть належний екологічний стан (на сьогодні практично всі поверхневі та підземні води забруднені).

Серед основних завдань Стратегії – суттєве підвищення екологічної свідомості громадян, поширення екологічних цінностей та популяризація екологічної освіти. Ось тому роль бібліотек для дітей для виконання цих завдань є безперечною.

Екологічна політика України, яка тривалий час орієнтувалась на подолання негативних наслідків, тепер повинна буде ґрунтуватися на їхньому запобіганні, усуненні першопричин їх виникнення та займатися покращенням якості довкілля, а отже – і поліпшенням якості життя кожного українця. А починати екологічну просвіту та виховання потрібно із раннього віку.

До екологічної просвіти долучились і бібліотеки для дітей Запорізької області. Так у філії №10 ЦБС м. Бердянськ відбувся природничий диліжанс «Ясна перлина Приазов'я», який було проведено з метою розширення знань дітей про 7 чудес природи Бердянська, поглиблення знань читачів про рослинний та тваринний світ Бердянської коси. Нововасилівська селищна бібліотека для дітей отримала нову книгу з автографом та зверненням до користувачів від автора, Богдана Красавцева – голови ГО «Екологічна нація» – «Еко-історії для моїх маленьких друзів». Книга містить вісім фантастичних казок, які доносять екологічні ідеї цікаво й дотепно. Василівська міська бібліотека для дітей активно використовує малі форми рекламної продукції: виготовили пам'ятку «Ліс – наш скарб», провели акцію «У грудневий день синички дочекались годі-

внички»; а для бібліотечних працівників провели годину професійного спілкування на тему «Екологічне просвітництво засобами бібліотечної роботи». Комишуваська бібліотека-філія для дітей підготувала книжково-ілюстративну виставку «Чорнобиль: чорний біль України», Гуляйпільська бібліотека для дітей – відеоперегляд «Зимові пейзажі України». У цій бібліотеці також провели для читачів інформаційну онлайн-хвилину «Що ми знаємо про пінгвінів?», організували майстер-клас «Як допомогти птахам взимку», оформили екологічну виставку «Серце Землі в наших долонях» із можливістю перегляду відеороликів «Бережімо природу», «Світ навколо нас», «10 найкрасивіших місць планети», організували відеоекскурсію «Пропусти Чорнобиль крізь серце». Чорнобильській темі був присвячений інформаційний захід «Чорнобиль не має минулого часу» в сільській бібліотеці для дітей Костянтинівської ТГ.

Велику увагу приділили бібліотекарі Запорізької області популяризації літератури на теми захисту довкілля. Діти мали змогу познайомитись з книгою Б. Красавцева «Еко-історії для моїх маленьких друзів», Н. Торджман «Дивовижні птахи», В.Вздульської «Українські дикувиська», Джес Френч «Як допомогти їжачкові та захистити полярного ведмеда», І. Кушніренка «Чорнобиль в долях гуляйпільців».

А в обласній бібліотеці для дітей «Юний читач» була створена своя Мальована Червона книга Запорізького краю, яка стала результатом 3-х річної роботи відвідувачів художньої студії «Уроки різноколірного чарівництва», яку очолює художник бібліотеки Ніна Муленко, в рамках бібліотечного проєкту «Зачарований сонцем світ степовий». Реалізація проєкту почалась з просвітницької роботи. Тільки протягом 2020 року, незважаючи на карантинні обмеження, в бібліотеці відбулись зустрічі із запорізьким зооволонтером Олесею Кулик, краєзнавцями Володимиром та Оленою Шелегедами. Від Національного заповідника «Хортиця» активно співпрацював з бібліотекою науковий співробітник заповідника Михайло Муленко, який у своїх виступах перед читачами бібліотеки у червні 2019-го та в січні 2020 року представляв фауну краю http://www.zobd.zp.ua/mozaika_1906.html запис від 18.06, а в 2021 році до Дня лісу представив читачам дивовижний світ природи Хортиці в усьому її різноманітті. Крім того, за 2020 – 2021 рік діти мали можливість взяти участь у пізнавально-розважальному квесті «На пошуки екологічних знаків», здійснили подорож екологічною стежиною «Життя з повітря, води і світла», ознайомились з дитячою літературою на звукових виставках-вернісажах «Музика природи», здійснили віртуальну подорож світовим океаном «Мешканці водної стихії» (до Міжнародного року науки про океан). 2021 року в умовах карантину до Дня довкілля на сторінці бібліотеки у Фейсбук була запущена відеовікторина «З природою єдиною мовою», питання якої допомогли перевірити знання дітей з екології і надали їм нових знань. Є в бібліотеці і досвід співпраці з ГО «ЄвроІн» із свідомого сортування сміття в рамках проєкту «Кольорові відра».

Всі проведені заходи з популяризації екологічних знань сприяли створенню малюнків до Червоної книги Запорізького краю, які було вперше представлено в бібліо-

течній галереї під час презентації виставки малюнків «Світ дитячих емоцій», розділ якої був присвячений саме «Червоній книзі».

Про цю подію докладніше можна прочитати на сайті бібліотеки за посиланням http://www.zobd.zp.ua/mozaika_2001.html . А співпрацю бібліотеки із Національним заповідником «Хортиця» освітлювала Запорізька обласна рада на своєму сайті <https://zor.gov.ua/news?page=40> запис від 27.01.2020 р. Крім того, перші роботи студійців до Червоної книги Запорізького краю можна переглянути у Фейсбучі за #митворчі.

В 2021 році проєкт був завершений. Наша мальована Червона книга Запорізького краю складається з шести розділів: рослини, комахи, амфібії, рептилії, птахи і ссавці. Над книгою працювали 16 дітей-читачів різного віку, ними створено 50 робіт, виконаних в техніках живопису та графіки. Малювали діти аквареллю та пастеллю. Ми сподіваємось, що наша «Мальована Червона книга» буде вчити дітей бережливому ставленню до природи, бо знання й дотримання правил природоохоронної поведінки – це важливий показник рівня культури кожної людини.

У 2021 році на XI Міжрегіональному ярмарку бібліотечних інновацій «Бібліокре@тив-2021» нами була придбана ідея Полтавської обласної бібліотеки для дітей імені Панаса Мирного «Піньята «Сміття за грати» з метою реалізації її у 2022 році, але на заваді стала війна. Сподіваємось, що після нашої Перемоги ця ідея із свідомого сортування сміття буде обов'язково реалізована.

Наші рекомендації з екологічного просвітництва в бібліотеці

Для дошкільників та учнів 1-4 класів: оформити виставки-інсталяції «Горобини осіння краса», «Папуга: вітаємо нового друга», «Яка пора найкраща», «Як птахи зимують», «Велике місто знизу догори, вздовж і впоперек», «Рослинки для друзів», «Комашки та мурашки».

Для учнів 5-11 класів: організувати книжково-ілюстративні виставки «Екологія – нове мислення та стиль життя», «10 правил екотуриста», «Бережи свою планету», «Місто твоєї мрії», «Мандруємо дивосвітом», «Екологічний світлофор», «Дельфіни – люди моря», «Вода – велика чарівниця», «Людина – виробник сміття», «Екологія – ми відповідальні за майбутнє», «Техногенна зона: стоп-кадр».

Можна організувати акції з утилізації батарейок, сортування сміття, відмови від куріння тощо. Доречно провести інтерактивні заходи: «Заповідні куточки рідного краю», «Природа і людина: єдність чи боротьба?», «Чистий світ навколо нас – це для нас», «Дивлюсь на світ очима квітів», «Квітучий сад чи сміттєзвалище: ваш вибір», «Цей зручний небезпечний поліетиленовий пакет», «Чиста вода – світу цариця»; організувати фотOVERнісажі та виставки малюнків : «Бринить природи мова кольорова», «Планета в руках у дітей», «Земля радіє від краси».

Пропонуємо вам сценарії з екологічного виховання з досвіду роботи працівників обласної бібліотеки для дітей «Юний читач».

Зелена казка «Як оживити метелика»
(в рамках екологічної програми «Сонце на долонях»)
(укладач Олеся Моїсєєва)

Що потрібно підготувати: проектор, ноутбук, мультимедійна дошка, фотографії лісу України, фото – найстаріше дерево, запорізький дуб, гірська сосна; фото-слайди про метеликів; фото метеликів: білан капустяний, бражник липовий, листокрутка виноградна, п'ядун березовий, бараниця грушева, плодояжерка яблунева; іграшки для лялькової вистави: Песик, Зайчик, Ведмідь.

Хід проведення:

Ведуча (читає вірш):

Людина, природи володар одвічний,
Звернулась якимось до тихої річки,
До чистої, наче сльозина води.
Течеш ти, старенька, кудись не туди.
Вихляєш лісами, вихляєш лугами...
У мене, в Людини, тектимеш ти прямо.
Давай поволі, як хочеш вихляти!
Почну-но я зараз тебе виправляти!
Слово Людини
Бути у всьому несхитним повинно.
Людина, бульдозер та ще й екскаватор
Взялися стареньку ріку виправляти.
Що? Якись старі човни?!
Непотрібні нам вони!
Що? Який там очерет?!
А бульдозер нащо?
Геть! Рвонемо гранітну глибу –
Тільки булькне в річці риба!
І от тече пряма ріка,
Та вже якась і не така:
Аж надто рівні береги
Не забігають на луги,
Не ронять листячко ліси
У води дивної краси.

Луги висихають! Ліси засихають!
Веселі птахи від ріки утікають.
А питали у човнів,
Хто такого з них хотів?
А питали в тих же глиб:
Може глибам жалко риб?!
Ні для кого не секрет:
Річкам треба очерет,
А не динаміт і глиби!
Це відомо навіть рибам!
А в річки питали, чи хочеться їй
До моря летіти лише по прямій?
А хто запитав у старого села,
Якому за матір ця річка була,
Яка напувала, яка годувала,
Красою людей дарувала?!
Дерева стогнали! Як бути без річки?!
Без неї нам лячно! Без неї – незвично!
Луги висихали і ридма ридали:
Навіщо Людина в нас річку забрала?
Не стало невдовзі лугів і лісів,
Не чути навколо веселих птахів,
Не стало краси і старого села...
І річка нікуди уже не текла,

Бо зникла старенька, ні в чому, не винна...
Та знов довела всім довкола Людина,
Що вічний володар природи вона!...
Так чому же ця казка про річку сумна?

Ведуча: Як ви зрозуміли з вірша, діти, сьогодні ми з вами будемо подорожувати у «зелену казку», у казку, яку створила сама природа. Рідна природа, краса рідної землі є невичерпним джерелом здоров'я, гарного настрою, душевного багатства. Її неповторність і щедрість безмежно радує і надихає. Та не слід забувати, що і природа чекає від нас вдячного піклування. Ви почули, що у вірші людина аж ніяк не зробила природі добре. Але ж трави, квіти, дерева, тварини – все живе і неживе – сподівається на нашу турботу і захист. Потрібно пам'ятати про це завжди!

Отже, вирушаємо у нашу «зелену казку». Та просто так туди не потрапити. Зараз ми всі разом перетворимося у квіти.

Гра-імітація «Квіти»

Хід виконання: ведуча пропонує дітям уявити себе квіткою, з якою вони себе асоціюють, та розповісти про неї. Діти по черзі розповідають про улюблені квіти.

Ведуча (читає вірш): Підемо в гості до матінки Природи –

У світ квітів, з лісом розмовляти,
Де музика дощу лунає у негоду:
Почуй її – не будеш сумувати.
Ти подружись з природою, мій друже,
Щоб полюбить – її потрібно знати.
Як рибка з морем пташка з небом дружить,
Їх необхідно всіх оберігати.

Ведуча: Наша «казка» розпочинається з лісу. Як казав Михайло Пришвін: "У лісі я знайшов для себе джерело нескінченних відкриттів..." (*демонструє фотографій лісів України*). І справді, діти, ліси – це дивовижне творіння природи. Вони є невід'ємною складовою біосфери і утворюють найбільші екосистеми на Землі. Ліс – це гігантський природний фільтр та активний учасник газообміну в атмосфері. Ліси є головними у здійсненні процесу фотосинтезу. Лісові насадження поглинають з повітря вуглекислий газ і виділяють кисень. Недарма їх називають зеленими легенями планети. Одним із найкращих багатств, якими наділена наша держава і вся планета Земля, є ліс. Справді, в лісі ми зустрічаємося зі своєрідною сукупністю рослин, різноманітним тваринним світом. Ліс для людини є джерелом чималої кількості необхідних їй ресурсів: деревини, ягід, горіхів, плодів кісточкових порід дерев, грибів. Ліс гостинно зустрічає всіх, хто шукає в ньому відпочинку, проте, йому самому потрібна безкорислива допомога. Він не може сам захистити свої багатства або поставити лічильники. Та-

ким "лічилником" повинна бути наша совість. На превеликий жаль, ще є люди, які вважають, що в лісі все дозволено: можна розводити багаття, залишати сміття, ламати дерева, топтати, рвати і знищувати рослинність. Ліс завжди був і буде другом людини, її захисником, невичерпною коморою безцінних запасів, джерелом насолоди. Він – природне багатство нашого краю з його неповторною красою та могутньою величчю. Ліс – це наше здоров'я. Бережімо його!

Слайд-калейдоскоп «А чи знаєте ви, що...?»

- Найстаріше дерево України – 1300-річний дуб, що росте в урочищі Юзефін Рівненської області.
- Знаменитому запорізькому дубу на дніпровському острові Хортиця приблизно 800 років.
- Найбільш високогірне дерево – сосна гірська, її виявлено на висоті 1936 м над рівнем моря на горі Піп Іван у Карпатах.

Ведуча: А зараз перевіримо, чи є у нас справжні знавці лісу.

Вікторина «Відгадай загадку лісу»

Хід виконання: Дітям необхідно уважно прослухати загадки і дати правильну відповідь.

Довгі ноги, довгий ніс.
Прилетів – обід приніс.
Смачних жабеняток
Для своїх маляток... (лелека)

Як прийде весна в садочок –
До лица білий віночок,
Ну, а восени цій кралі
Приглянулися корали... (калина)

Він схожий на сонце – жовтий і круглий,
Замість промінців – пелюстки,
Тільки сонечко по небу гуляє,
А він стоїть на одній ніжці
І за ним спостерігає... (сонях)

В теплий дощик народився,
Парасолькою накrywся.
Може б з лісу пострибав,
Якби другу ногу мав... (гриб)

В лісі на зеленій гілці
Ніби грав хтось на сопілці.
Підійшов поближче я
І побачив... (солов'я)

Проливала дрібні сльози
Молода дівиця.
Полоскала довгі коси
У чистій водиці... (верба)

Стук-стук-стук,
Стук-стук-стук –
Лине лісом перегук.
І у будень, і у свято
Ліс лікує лікар... (дятел)

Влітку рясним цвітом покриваюсь я.
Пахощі солодкі чути вже здаля.
Але поки квітну - часу не втрачай,
З моїх квіток взимку можеш пити чай...
(липа)

Мене частенько кличуть люди,
А як прийду – ховатись будуть... (дош)

Хто літає, крил не має
І пилюку підіймає... (вітер)

Ведуча: Молодці діти! Як вправно всі загадки відгадали. Та залишилась ще одна. Діти, а хто знає, що таке «літаючі квіти»? (діти висловлюють свої припущення). Так – це комахи, а точніше – метелики.

Ведуча веде розповідь з демонстрацією фото слайдів.

Ведуча: Вчені налічують майже 170000 видів метеликів, половина з цих видів поширені в Україні. Найгарнішими, без сумніву, є денні метелики. А чи знаєте ви, що більшість метеликів – нічні? Вони літають у сутінках і темряві. Тіло нічного метелика вкрите ворсинками, що утримують тепло. Кольори та візерунки на крилах метеликів залежать від накладання лусочок, на яких виграє світло. Метелики – своєрідна прикраса квітучого саду. Деякі з них мають маскувальне забарвлення, інші, навпаки, попереджають: «Не чіпай, ми – отруйні!» Денні метелики мають вусики з потовщеннями на кінцях. На голові у них є довга м'яка трубочка – хоботок, якою комашка висмоктує нектар. Це їхня основна їжа. А коли метелик поїсть, його хоботок скорочується, наче пружинка. Перелітаючи за нектаром з квітки на квітку, метелики на лапках переносять пилок і запилюють рослини. Вони займають друге місце серед запилювачів після бджіл і шершнів.

Личинки метеликів – чудовий корм для птахів, які в свою чергу приносять користь присадибному господарству. Водночас ці личинки, а простіше сказати, гусінь поїдають листя, квіти і навіть плоди рослини. Небезпечними для рослин є такі види метеликів, як совки, капустяний білан, сосновий шовкопряди і золотгуз. Назви багатьох метеликів пов'язані з рослинами. Це тому, що личинки (гусінь) цих метеликів живуть на плодових деревах, ягідних чагарниках, овочевих і хвойних культурах. Дорослі метелики відкладають яйця на листя, а їхні личинки живляться цими листочками. У саду найбільшої шкоди плодам приносить яблунева плодожерка. Вона проникає всередину яблука і з'їдає його.

Напевно ви вже здогадались, діти, що наступне наше завдання пов'язане з метеликами.

Гра «Знайди метелика»

Хід виконання: За фото, яке демонструє ведуча, дітям потрібно здогадатися, що це за метелик. Ведуча читає назву метелика, дитина знаходить його на слайді.

- Білан капустяний
- Бразник липовий
- Листокрутка виноградна
- П'ядун березовий
- Бараниця грушева
- Плодожерка яблунева

Ведуча: Про метеликів ще можна багато що розповісти. Розкажу найцікавіше:

- Метелики пробують їжу лапками.
- Метелик Монарх може пролетіти 1000 км без зупинки.
- Життєвий цикл деяких метеликів триває 2 роки.
- Деякі метелики можуть розвивати швидкість до 50 км/год.
- Є метелики, які прикидаються мертвими, зустрівши хижака.
- Метелики розрізняють червоний, зелений і жовтий кольори.
- Метелики не сплять.
- Метелики не такі миролюбні, як здається на перший погляд: вони гуртом відвоюють сонячні ділянки землі.

Ведуча: Діти, ви вже мабуть зрозуміли, що ліс – це затишний дім для багатьох рослин і тварин. А чи відомо вам – що гриби теж невід’ємна частина лісу? Хоча ви напевно чули, що гриби – це окремий вид природи і не рослина, і не тварина. А взагалі, як видумаете, навіщо вони необхідні у лісі? Давайте разом дізнаємося!

Лялькова вистава «Мухомор»

Дійові особи: Песик, Зайчик, Ведмідь.

Песик: Ой, як добре в лісі! Квіти цвітуть, пташки співають. Яка чудова квітка! *(нюхає)* А пахне як! *(вбігає Зайчик)*

Зайчик: Ти хто такий? Я тебе в лісі ніколи не бачив.

Песик: Я – Песик. Живу он там, у селі. А сюди забіг випадково, за метеликом гнався. А ти хто?

Зайчик: Я – Зайчик, довгі вуха, куций хвіст. Живу тут, у лісі. Кожен кущик, кожна травинка мені знайомі.

Песик: То розкажи мені, Зайчику, про ось це! *(показує на мухомор)* Бач, який красивий! *(хоче зірвати).*

Зайчик: Ти що, ти що! Не торкайся. Це гриб Мухомор.

Песик: Знаю, знаю... Гриби можна їсти. З них варять юшку, з ними печуть пиріг, їх сушать та смажать. Зараз я зірву цей гриб, нехай хазяйка юшку зварить.

Зайчик: Не торкайся, кажу тобі! Цей гриб красивий, але отруйний. З'їси – і можеш вмерти!

Песик: То чого ж він тут росте? Зараз я його палицею зіб'ю, щоб ніхто не зірвав і не взяв до кошика. *(з'являється Ведмідь)*

Ведмідь: Зачекай, не збивай!

Песик: А ти хто?

Ведмідь: Я – старий мудрий ведмідь.

Песик: А чому не можна цей гриб нищити?

Ведмідь: Тому що він – справжні ліки для звірів. Якщо його не торкатися, він нікому лиха не завдасть. А зникне мухомор – хворітимуть лосі й олені. Кожен мешканець лісу, навіть отруйний, має своє місце в природі.

Песик: Дякую тобі, Ведмідь, за науку.

Зайчик: І я тобі дякую. Тепер ніколи не збиватиму мухомори, бо зрозумів, що усі мають право на життя!

Песик: До побачення! Побіжу, розкажу всім, про що я дізнався у лісі!

Зайчик: І мені треба поспішати, Ведмежу науку іншим зайцям передати.

Ведмідь: А ви, діти, зрозуміли, чому не треба нищити мухомори? То який мухомор: їстівний чи отруйний? *(діти відповідають)*

Ведуча: Ось така цікава історія трапилась у лісі. А знаєте, діти, скільки ще цікавих істот мешкає у лісі! І наскільки правдивою є інформація про цих лісових мешканців, спробуємо дізнатись із нашої хвилинки-цікавинки.

Хвилинка-цікавинка про тваринку «Помилка?»

Хід виконання: Діти по черзі витягують аркуші з надрукованим текстом, зачитують його, а потім повідомляють, яка з надрукованої інформації є правдивою, а яка ні.

1. **Жаба** – земноводна тварина. Вона добре пристосована для життя як у воді, так і на суші. Живиться жаба комахами, равликами, нектаром *(це неправда)*. У неї чудово розвинений нюх та слух. Вона ловить здобич, викидаючи вперед липку передню кінцівку *(це неправда)*. Насправді – липкий язик.

2. **Черепахи** здавна вважаються символом повільності та мудрості. Ростуть вони протягом усього життя. Черепаха поганий плавець *(насправді – чудовий плавець)*. Яйця відкладає у ямку у воді *(насправді – на суші)*. Новонароджені черепашата мають довжину до 3см і здатні кусатись.

3. **Сова** – нічний мисливець. Активні сови вдень *(насправді – вночі)*. З настанням перших холодів сови роблять запаси на зиму. В дуплах – коморах можна знайти мишей, землерійок, ягоди *(це неправда)*, гриби *(це неправда)*. Іноді там знаходиться до 1000 тваринок.

4. **Вовки** – дбайливі батьки. Це дуже товариські тварини. Вони підкоряються ватажку – наймолодшому вовку *(насправді – найдосвідченішому та найсильнішому)*. Живуть вовки окремими сім'ями *(насправді – дружними зграями)*. Тут панує сувора дисципліна та організація.

Ведуча: Наша подорож наближається до завершення, і на останок хочу вам запропонувати невелике завдання. Сьогодні, ми говорили про живу природу в цілому. Але ще є так звана, нежива природа. Одна без одної вони існувати не можуть. Пропоную вам у цьому переконатися.

Казка-імпровізація «Як плакала хмарка»

Хід виконання: Поміж дітей розподіляємо ролі автора, сонечка та хмарки. Діти випробовують свої сили у акторській майстерності, кожен зачитуючи свій текст.

Автор: Одного похмурого ранку Сонечко сказало хмаркам:

Сонечко: Люди цілу ніч були без сонячного тепла. Їм потрібно зігрітися. Не могли б ви піти в інше місце?

Автор: Хмарки послушалися сонечка і розійшлися. Але найменша Хмаринка так захопилася промовою Сонечка, що не помітила, куди полетіла її матуся. Коли вона почала шукати неньку, жодної хмаринки вже не було поруч. Маленька заплакала:

Хмаринка: Мамо, ти де?

Автор: Але ніхто не озивався у відповідь. Хмаринка похнюпилася і знову заплакала. А на землі люди зраділи, що пішов сліпий дощик, адже він не надовго. Тут Сонечко спитало:

Сонечко: Чого ти плачеш, маленька?

Хмаринка: Я загубила свою маму.

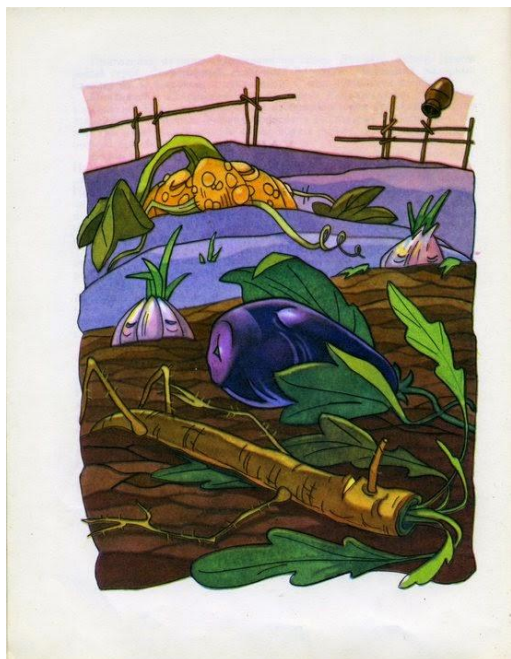
Сонечко: Не турбуйся, вона скоро повернеться. А щоб ти не сумувала, давай поки-що розмалюємо небо.

Автор: І стали вони малювати. І скоро на небі з'явилася різнокольорова веселка. А незабаром і мама Хмарки повернулася. Хмаринка похвалилася їй новим малюночком. Неньці він дуже сподобався. А ще їй було приємно, що Сонечко подружилось з її донькою. З тих пір подружки інколи зустрічаються і починають розмальовувати небо.

Ведуча: Ось і закінчується наша зустріч, діти. Чекаємо вас у гості ще! До побачення! Усім дякуємо за увагу.

Розважально-пізнавальна мандрівка «Овочеві дива»

(укладач Ольга Булатня)

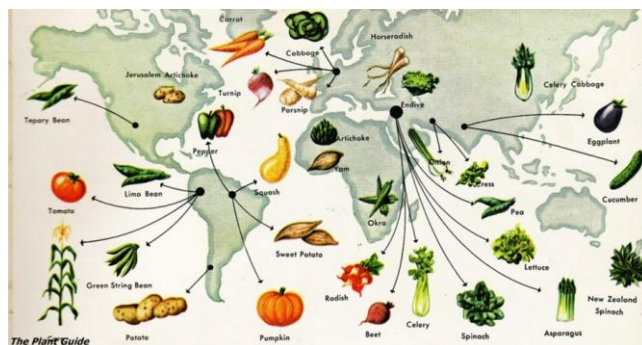
Перший ведучий: Відступає тепла нічка,
Розтуляє ранок вічка.
Грає в росах на городі,
Стиха каже: «Спати годі!»
Але ще панує спокій,
На городі сон глибокий.
Головата, мов дитинка.
Спить під тином Капустинка.
На духмянім свіжім листі
Спить Кабак, мов у колисці.

Другий ведучий: Дід Гарбуз сопе під тиню.
Живота прикривши сіном.
Баклажаник свище носом.
Підставляє щоки росам.
Бачить сон якийсь Цибулька,
Аж вустами смішно булька.

Кріп вві сні ногами смиче.
Хрін зітхає і мугиче:
Із натурою такою
І вві сні нема спокою.
Вже зоря калину трусить.
Скоро день зайнятись мусить.

Перший ведучий: Діти! Ви щойно прослухали уривок з віршованої казки Богдана Чалого «Як Барвінок став героєм» і побували на звичайному українському городі, де росте багато овочів. Ви, мабуть, знаєте і любите їх з дитинства, а як ви думаєте, чи завжди вони росли у нас в Україні? *(Діти відповідають).*

Другий ведучий: Так, вірно, не завжди. Багато овочів прибули до нас з інших, далеких країн. Подивіться на екран, перед вами карта походження різних овочів, які ми часто вживаємо в їжу. У кожного з них є своя батьківщина і своя історія. Хочете почути ці історії, а ще дізнатися про те, чому овочі саме так називаються? *(Діти відповідають).*

Перший ведучий: Розводити корисні рослини людина почала дуже давно, ще у кам'яному віці. Спочатку люди збирали те, що давала природа – плоди, листя, насіння. Потім почали садити насіння рослин, які вважали корисними, і збирати те, що вродило. Мимоволі стародавні землероби ставали селекціонерами, адже вони відбирали кращі рослини: зі смачними плодами та високою врожайністю. А тепер давайте прослідкуємо, звідки ж переселилися до нас овочі, якими ми так любимо ласувати, і який шлях вони пройшли, перш ніж потрапити на наші городи. *(Ведучі по черзі розповідають про якийсь овоч, супроводжуючи розповідь демонстрацією фото).*

Другий ведучий: Картопля з'явилася в Європі порівняно недавно – у 1565 році. Її привезли із Південної Америки іспанські моряки. Індіанці називали картоплю «па-па», бо вона не раз рятувала їх від голоду. «Заморського гостя» спершу зустріли з недовірою, навіть почалися «картопляні бунти». Дехто їв картоплю сирю або намагався їсти отруйні зелені плоди, що звичайно ж було не смачно, і навіть небезпечно. Тож не дивно, що навіть у ХІХ ст. селян насильно змушували садити картоплю, яку ті називали «чортовим яблуком». Довгий час люди милувалися лише її квітками, прикрашали ними одяг, а жінки ще й зачіски. Картоплю як квіткову рослину вирощували на спеціальних грядках і коштували її квіти дуже дорого. Поступово картопля все ж стала одним з улюблених овочів, і тепер її вирощують навіть за Полярним колом. Саме ж слово «картопля» походить від німецького Kartoffel, а у нас її також називають бульба або бараболя.

Перший ведучий: Батьківщина помідорів – та ж Південна Америка. Дикі форми цієї рослини досі зустрічаються в Перу, на Канарських і Філіппінських островах. В Європу помідори були завезені іспанцями у середині XVI століття. Там вони довгий час вважалися неїстівними. У Німеччині горщиками з помідорами прикрашали кімнати, у Франції – альтанки, в Англії і Росії їх вирощували в оранжереях серед рідкісних квітів. Але до середини XIX століття помідор став популярним і широко поширеним овочем. А саме слово «помідор» прийшло до нас з Італії – **pomo d'oro** – золоті яблука, так перекладається це слово. А як ми називаємо сік з помідорів? (*Відповіді дітей*) Так, правильно, томатним. А чому? Бо індіанці племені ацтеків називали цю рослину «томатл», що означає «велика ягода». Вслід за ними й іспанці почали називати її «томат».

Другий ведучий: Морква – найдавніший коренеплід, який людство використовує в їжу. Це відбувається вже 4 тисячі років. Морква була відома ще давнім грекам та римлянам. Її культивування тривало і в середні віки. Вона була почесною стравою при дворі імператора Карла Великого, бо до XVI століття вважалася делікатесом. Лише в XVII столітті європейці почали розводити моркву повсюди, і тоді ж був виведений один з кращих її сортів – каротель. Коренеплоди моркви багаті на β -каротин (провітамін А). Крім того в ньому є вітамін B_1 і B_2 . До речі, вітаміну B_2 у листках в 4-6 раз більше, ніж у коренеплодах. А ще у листках моркви в 15-20 разів більше, ніж у корені Вітаміну С. А саме слово «морква» має слов'янське походження.

Перший ведучий: Батьківщиною огірка вважають Індію, де досі зустрічається один з його диких видів. Огірок почали вживати в їжу щонайменше за 3000 років до нашої ери. Давні єгиптяни знали і любили цей овоч. У храмі Дахірель-Барс пофарбовані в зелений колір огірки зображені разом із виноградом на жертовних столах. А в Греції за часів Гомера навіть існувало місто Сикион, в перекладі – «місто огірків». Стародавні римляни увесь рік вирощували огірки в парниках і солили їх у діжках. Уже в ті далекі часи огірковий сік зарекомендував себе як косметичний засіб, що очищає і береже шкіру. Товчене огіркове насіння домішували до пудри, розтертий огірок застосовували для розгладження зморшок. Чи не першими з народів, які спілкувалися з Візантією, розводити огірки почали слов'яни. Слово «огірок» грецького походження, воно означає «передчасний, незрілий», і назвали його так тому, що плід має зелений колір та вживається у їжу незрілим.

Другий ведучий: Червоний перець теж прибув до нас з Америки. У Перу в давніх похованнях виявлені плоди цієї рослини. Можливо, індіанці шанували перець як священну рослину. Досі в зоні тропічних лісів Південної Америки червоний перець росте у дикому вигляді. Першим європейцем, який познайомився з пекучим перцем, був Колумб. Судячи із записів, які він зробив у своєму щоденнику, відбулося це у 1493 році на Гаїті, де він покуштував пекучого соусу з місцевих плодів. Колумб привіз перець в Іспанію, де його спочатку вирощували як лікарську рослину, але незабаром екзотичний овоч потрапив на кухню і став вживатися як пряність. Солодкого ж перцю у природі не було взагалі. Але в 1928 році, після 10 років роботи, угорським селекціоне-

ром Ференцом Хорвачем були виділені рослини з негострими плодами. Так з'явилися перші сорти солодкого перцю. У нас його часто називають болгарським, бо за радянських часів найбільшим постачальником перцю до магазинів була саме Болгарія. В грецькій та латинській мовах його називали «перрег», у нас цю назву трохи переробили. А ви знаєте, що в болгарському перці в два рази більше вітаміну С, ніж в цитрусових?

Перший ведучий: Дикорослий буряк досі зустрічається в Ірані, в Індії та Китаї. За 2 тисячі років до нашої ери буряк був відомий, але невідомий у Стародавній Персії, де його вважали символом сварок та пліток. Лише за 800 років до нашої ери в гірських районах передньої Азії почали розводити буряк як коренеплідний овоч. Розводили його і в Стародавній Греції. Символом сварок вважали буряк також стародавні римляни, але це не завадило їм включити його до числа найулюбленіших страв. Вони вживали в їжу не тільки коріння, а й листя. Римський імператор Тіберій наказав, щоб підкорені Римом давні германці поставляли данину у вигляді буряка, що сприяло поширенню цього овоча на Рейні. Вирощування буряків – справа часу і терпіння. Щоб зібрати багатий урожай, необхідно докласти чимало зусиль протягом 6-7 місяців. Тому араби і назвали овоч «батьком поту», саме так перекладається це слово. Сорт цукрового буряка був виведений тільки у XVIII ст., і зараз в Україні цукор добувається саме з буряків.

Другий ведучий: Кабачок походить з північної Мексики, де спочатку в їжу вживалося тільки його насіння. В Європу кабачок потрапив у XVI столітті разом з іншими овочами з Нового Світу. Спочатку кабачки вирощувалися у ботанічних садах. У XVIII столітті італійці першими стали використовувати недозрілі кабачки в їжу. А тепер його широко застосовують у своїй кухні багато народів. Наприклад, кабачок часто зустрічається в середземноморській кухні. А жителі Провансу люблять фаршировані квіти кабачків. Назва «кабачок» утворилася від тюркського «кабак» (гарбуз) за допомогою зменшувального суфікса.

Перший ведучий: А от гарбузові вже 5000 років і родом він з Північної Америки. Це був один з основних продуктів на столі індіанців. М'якоть гарбуза смажили і сушили. Гарбузове насіння їли, а з сушеного гарбуза робили борошно. Шкірка гарбуза використовувалася як контейнер для зерна. Коли Колумб привіз гарбузове насіння до Європи, цим овочем почали годувати худобу. З його твердої шкіри виготовляли посуд, колеса, музичні інструменти. В Україну гарбуз потрапив лише на початку XVI століття і так прижився на українській землі, що увійшов у фольклор як свій, рідний. Саме з гарбузом пов'язаний старовинний український звичай. Хто скаже, який? *(Відповіді дітей)*. Так, якщо до дівчини сватався хлопець, який їй не подобався, то вона підносила йому гарбуза. Слово «гарбуз» прийшло до нас з перської мови, і означало воно «ослячий огірок».

Другий ведучий: Капуста – одна з найдавніших овочевих культур. Людина почала вирощувати її в кінці кам'яного віку. У Середземномор'ї і Південній Європі вона

вироснуть вже більше 4,5 тисяч років. Селяни Стародавнього Риму любили капусту з солониною і бобами. А давньогрецький ботанік і філософ Теофраст у праці «Дослідження про рослини» докладно описав три сорти капусти, які в ті далекі часи обробляли афіняни. Стародавні греки і римляни взагалі надавали капусті величезного значення, вважаючи її ліками, що лікують практично всі хвороби. Вони ж і привезли її на територію Київської Русі. В наш час капустяний рід налічує безліч сортів: *(пропонуємо дітям назвати їх)* кочанна, цвітна, пекінська, кольрабі, броколі та інші. Слово «капуста» запозичене з латинської мови (від «caput» — голова).

Перший ведучий: Перша згадка про квасолі зустрічається в давніх китайських літописах, що відносяться до 2800 року до нашої ери. У ті далекі часи китайці варили квасолі з рисом, як це тепер роблять в Індії, Японії, Кореї. Квасолі була відома і давнім римлянам. З неї готували знаменитий у той час косметичний засіб, що замінював римлянам пудру. На їхню думку, вона чудово освіжала шкіру і розгладжувала зморшки. В Америці індіанці з давніх часів також вирощували квасолі і використовували її в їжі. Після відкриття Америки страви з квасолі почали готуватися і в Європі. З Америки прийшли в Європу і декоративні види квасолі, плоди яких цілком їстівні. Декоративну квасолі розводять у садках як красиво квітучу, витку рослину. Її назва походить від латинського слова *phaseolus*.

Другий ведучий: Баклажан — це виходець із тропічної Індії, звідки він потрапив у Північну Африку, Японію, Китай. У V столітті процвітала мода на сріблясто-чорну посмішку елегантних китайських дам, яка досягалася шляхом натирання зубів шкіркою темного баклажана. А от стародавні греки і римляни називали баклажани «яблуками сказу» і вважали, що вживання їх у їжу приводить до божевілля. Цей забобон надовго затримав поширення культури в Європі. Тільки з відкриттям Південної Америки, коли виявили, що індіанці успішно розводять і вживають в їжу вже знайомий овоч під назвою «бадиджан», європейці стали культивувати його як продукт харчування. До українців баклажан прийшов досить пізно, десь у XIX ст.

Перший ведучий: Часник використовувався ще у Стародавньому Єгипті, про що свідчить напис на піраміді Хеопса: ним годували будівельників. З незапам'ятних часів часник вирощується і в Китаї. У китайській абетці знак, що позначає часник, — один з найдавніших. У Стародавній Греції часник також охоче вирощували, але у повсякденний раціон не включали, адже часниковий запах вважався вкрай неприємним, таким, що ображає почуття богів. У Стародавньому Римі часник вживали вільні громадяни, зараховані до бідноти. Від римлян часник перейшов у середньовічну Європу. Простий народ, позбавлений повноцінного харчування, бачив у часнику джерело здоров'я. Його вживали в XVI столітті навіть як запобіжний засіб проти чуми. Слово «часник» слов'янського походження — від слова «часто», бо зубки часнику розташовані дуже щільно.

Другий ведучий: Цибуля походить з Центральної Азії. У Стародавній Греції цибуля вважалася священною рослиною: цибулина сприймалася як символ будови Все-

світу. Під час свята на честь бога Пана – захисника лісів і полів – його скульптурні зображення обсипалися цибулею. Однак імениті городяни у Стародавній Греції вважали непристойним вживати цибулю в їжу через стійкий різкий запах. Стародавні римляни запозичили цибулю від греків. У Римі її вживали люди всіх звань і статків, щодня з'їдаючи по цибулині. Щоб уникнути неприємного запаху, цибулю заїдали листям петрушки і волоськими горіхами. Від римлян цибуля перейшла до давніх германців, які, бажаючи похвалити або возвеличити людину, порівнювали її з цибулею. Квітами цибулі також прикрашали безстрашних героїв.

А ви знаєте, що достатньо протягом трьох хвилин пожувати цибулю або часник, щоб убити в роті всі бактерії?

Перший ведучий: А які овочі ви можете назвати, крім тих, про які ми вам вже розповіли? *(Відповіді дітей: редиска, диня, патисон, хрін, соя, шпинат, салат, горох, редька, топінамбур, ревінь, боби, пастернак та інші).* Молодці, а зараз для вас – весела фізкультхвилинка *(показ відео «Фізкультхвилинка «Райдуга»)*
<https://www.youtube.com/watch?v=t7FLa2FF2AI>

Другий ведучий: Діти, а назвіть, будь-ласка, найпопулярнішу страву української кухні, до складу якої входить багато овочів. *(Відповіді дітей).* Так, правильно, це борщ. А які овочі ми вкидаємо у борщ? *(Відповіді дітей).* А ви знаєте, одного разу ці овочі пересварилися, хто з них головніший у борщі. Тож зараз ми проведемо «судове засідання» і спробуємо розібратись у цьому питанні, щоб примирити овочі. *(Для виконання сценки ведучі запрошують 6 дітей. На голови їм одягають паперові обручі з написами та картинками «Капуста», «Буряк», «Морква», «Цибуля», «Картопля», «Кухар».* Кожен отримує свої слова).

Кухар: Слухаю вас, шановні, у чому суть справи?

Капуста: Ваша честь, мені набридло слухати, що начебто Буряк тут найголовніший. Без мене це взагалі був би суп, а не борщ.

Буряк: Що? Та якщо з борщу забрати мене, вийдуть щі, а не борщ.

Морква: А якщо зварити тільки тебе, вийде така собі бурякова юшка.

Цибуля: Давайте, давайте, сваріться. Адже всі знають, що без мене ви нічого не варті. Мною вінчають страву: засмажили – і все готово.

Усі овочі разом: Ти диви яка! Не слухайте її!

Капуста: Дайте я скажу. Цибуля – це страшний овоч. Вона хоч і має так само багато одєжин, як і я, але така вредна! Та це кожна людина знає, наплакались від неї! Закликаю людей у свідки.

Кухар: Тихіше! Запитаймо в дітей: хто ж у борщі найголовніший? *(звертається до дітей)* Кажіть правду, тільки правду і нічого, крім правди.

Діти: У борщі всі овочі важливі.

Усі овочі разом: Як?

Картопля: Та мене завжди кидають у будь-яку страву.

Морква: Але якщо ти будеш одна, вийде картопляне пюре, а не борщ.

Кухар: Ми щойно чули, що самі по собі всі ви важливі, але якщо вас роз'єднати або забрати хоч одного з вас, то борщ вийде несмачним! Він гарний, тільки коли ви разом. Тож мерщій миріться та ходімо вже на кухню готувати для діточок смачний борщ.

Перший ведучий: А зараз, діти, пропонуємо вам кілька цікавих конкурсів. А щоб взяти в них участь, потрібно поділитися на 2 команди. *(Діти діляться на 2 команди та вибирають капітанів)*

Конкурс «Відгадай загадку»

Для першої команди:

Як не віриш – перевір.
На мені дванадцять шкір!
А гризнеш – в сльозах покинеш,
Бо я звуся ... *(Цибулина)*

Я на грядці сонцем сяю
Родичів багато маю
Гарбузову господиню
Усі знають? Хто я... *(Диня)*

Корінець пекучий дуже,
Та усім потрібен він.
Ви здогадуєтесь, друзі?
Ця рослина зветься... *(Хрін)*

Круглий, червоний, немов світлофор,
Дуже смачненький вродив... *(Помідор)*

Для другої команди:

В темній я живу коморі
А коса моя надворі.
Гарбузова я сестриця
І зовуть мене... *(Морквиця)*

Ми цукрові, ми кормові,
Є брати у нас столові.
Ми зростаємо рядками,
Люди звуть нас ... *(Буряками)*

Моє тіло під землею,
Кучерики – понад нею.
Любить мене кожна юшка.
Називаюсь я ... *(Петрушка)*

Не стелюсь я спати долі
Дерусь вгору, я ... *(Квасоля)*

Конкурс-тест «Під землею і на землі»

Ведучі розкладають на столі картки з малюнками овочів. По 2 учасники від кожної команди відбирають малюнки: від першої команди – овочі, які ростуть під землею; від другої команди – ті, що ростуть на землі. Перемагає та команда, яка зробить це швидше.

Кулінарний конкурс «Визнач овоч на смак»

Запрошуються по 1-му представнику від команд. Із зав'язаними очима вони повинні скуштувати овочі та назвати їх. Для першої команди пропонуються – буряк, капуста, цибуля; для другої – морква, часник, огірок.

Конкурс капітанів «Хто шпритніший»

Запрошуються капітани, які повинні повторити скоромовку. Хто зробить це швидше, той перемагає. Швидкість визначається за секундоміром.

Скоромовка: Терпку редьку тертка терла.

Терпка редька в горлі дерла.

Стерши редьку, мокрій терці

Треба сохнути на жердці.

Орфографічний конкурс «Знайди помилку»

На фліпчарті написані назви овочів з помилками. Представникам команд потрібно їх виправити. Хто зробить це швидше, той перемагає.

Завдання для першої команди: картошка, памідор, горбуз, копуста, ретька.

Завдання для другої команди: рібка, огурець, морка, перец, буряк.

Гра-змагання «Збір овочів»

На підлозі крейдою малюються два «кола-города», у центрі яких стоять кошики з овочами. Шість гравців від кожної команди повинні «посадити» і «зібрати» овочі. Кожна команда шикується в колону. За сигналом ведучого гравці, що стоять першими, біжать до свого «городу-кола», висипають з кошика овочі, біжать назад, віддають порожню корзину другому гравцеві і стають позаду. Другий гравець повинен зібрати овочі в корзину і передати третьому гравцю. Хто перший закінчить «посадку» і «збір» овочів, той і переможець.

Детектив-конкурс «Знайди плід під землею»

Представникам команд потрібно знайти овочі, які ростуть під землею, за їх надземною частиною. На фліпчарті окремо є малюнки надземних частин овочів та їхніх корінців. Потрібно їх поєднати. Для першої команди пропонуються редиска, буряк, цибуля, картопля, для другої – морква, топінамбур, часник, хрін)

Конкурс-випробування «Я не заплачу»

Представникам команд потрібно за 1 хвилину обчистити якомога більше цибулин.

Конкурс-загадка «Овочева вікторина»

Ведучі задають запитання кожній команді по черзі. При невірній відповіді однієї з команд, спробу можна надати іншій та зарахувати їй додатковий бал.

Для першої команди:

1. Що за овоч: сам зелений, а відбілює шкіру? (Огірок)

2. Що таке «чортове яблуко» і «золоте яблуко»? Назви ці овочі. (*Картопля і помідор*)

3. Овочевий символ Геловіна – це... (*Гарбуз*)

4. Який овоч нагадує літаючу (космічну) тарілку? (*Патисон*)

5. У казці, яку написав італійський письменник Джанні Родарі, головні герої – овочі. Назвіть цю казку. (*«Пригоди Цибуліно»*)

6. Який овоч буває і солодким і гірким? (*Перець*)

7. В якому овочі міститься дуже багато крохмалю? (*У картоплі*)

8. Який овоч з'їла жінка в українській казці, назвавши згодом на честь нього свого сина? (*Горох, казка «Котигорошко»*)

9. Цей овоч не боїться холоду і росте навіть у Гренландії на піщаних та галькових берегах. Підказка – овоч дуже різкий (*Хрін*)

10. Що так старанно тягли із землі дід, баба, внучка, собака, кіт, мишка? (*Ріпку*).

Для другої команди:

1. Плоди цього овочу називають синіми, хоча насправді вони темно-фіолетові. Назвіть овоч. (*Баклажан*)

2. Дикорослий вид цього овочу «вистрілює» насінням на кілька метрів. (*Огірок, «скажений» огірок*)

3. Цей овоч викликав безсоння у принцеси з однієї казки. Назвіть овоч і казку. (*Горох, казка «Принцеса на горошині»*)

4. У казці він сеньйор, а на грядці – ... (*Помідор*)

5. Ці овочі називають рослинним м'ясом, бо вони містять багато білка. Назвіть їх. (*Соя, квасоля, боби*)

6. Який овоч перетворила фея у карету, щоб Попелюшка змогла поїхати на бал? (*Гарбуз*)

7. Назва якого овочу походить від латинського слова «сарут» (голова)? (*Капуст*)

8. Без горя і печалі викликає сльози. Що це за овоч? (*Цибуля*)

9. З якого овочу готують деруни? (*З картоплі*)

10. Який овоч називають «земляною грушею»? (*Топінамбур*).

Підводяться підсумки змагання та нагороджуються переможці. На завершення заходу можна показати відео «Українська пісня для дітей – ЇЗДИТЬ ТРАКТОР ПО ГОРОДУ») <https://www.youtube.com/watch?v=GaXwehRct1M>

Ботанічна прогулянка «Барвінковими стежинками»

(укладач Ольга Булатня)

Захід можна почати з перегляду відео з піснею «Я люблю у лузі квіти» за посиланням <https://www.youtube.com/watch?v=j0CqIBkoQxM>

Перший ведучий: «Все на світі починається з краси!» – співають діти у мультфільмі, який ви щойно побачили. Але що може бути красивішим за просторі степи та густі ліси, лагідні моря і величні гори, бурхливі річки та спокійні озера, квітучі дерева навесні, тобто за красу природи? Діти, а Чи любите ви бувати на природі? *(Відповіді дітей)*. Кажуть, зелений світ – це той світ, серед якого і завдяки якому живе людина на землі. А що символізує зелений колір, з чим ви його пов’язуєте? *(Відповіді дітей)*. Вірно, зелений колір – це колір життя. І людина – така ж частка природи, як рослина чи тварина. Скажіть, а чи можливе життя на Землі без рослин? *(Відповіді дітей)*. Правильно, неможливе, і одна з причин цього полягає в тому, що всі люди і тварини дихають киснем, виділяючи при цьому вуглекислий газ. А ще кількість вуглекислого газу в повітрі збільшується також від спалювання палива. Рослини ж навпаки, у світлу пору доби поглинають вуглекислий газ з повітря та виділяють кисень. Таким чином, вони збагачують повітря киснем та зменшують кількість вуглекислого газу. Тому життя на Землі без зелених рослин було б неможливе. Щоб збагатити міста і села киснем – його проспекти, бульвари, вулиці озеленюють. Люди висаджують дерева, чагарники, облаштовують парки, бульвари, квітники, газони.

Другий ведучий: Рослини відіграють величезну роль в утворенні ґрунтів, бо вони потрапляючи у ґрунт, перетворюються за участі мікроорганізмів і тварин у гумус – важливий показник родючості ґрунту. Крім того, в оточенні рослин просто дуже приємно насолодитися свіжим ранковим повітрям, вдихнути аромат троянд, почути спів птахів, шелест листя.

Перший ведучий: Діти! А хто знає, у яку пору року краще збирати рослини? На яке свято? Як його відзначали наші предки? *(Відповіді дітей)*. Правильно, це Зелені свята, або Свято Трійці. Це одне із дванадцяти найбільших свят в церковному календарі.

Другий ведучий: У Зелену суботу, напередодні Трійці, підлогу в хатах встеляють травами, прикрашають свої домівки зеленими гілочками дерев та квітами. У воду ставлять букети з чебрецю, м'яти, любистку, полину, материнки. Символом цього свята є зелень, бо процес цвітіння зелені можна асоціювати із розквітанням людської душі. Християни у цей день обов’язково відвідують храми, щоб освятити підготовлені заздалегідь трави та букети. Прийшовши додому, квіти можна розкидати по городу чи полю, щоб кращим був врожай. Частину освяченого букету ховають під стріху будинку (для захисту від зла), частину – висушують для приготування лікарських відварів (наприклад, ромашку, чебрець, волошку, звіробій, м’яту). Також їх кладуть під подушку, якщо є порушення сну чи переляки у дітей. А ще в цей день українці ходять один до одного в гості, накривають святкові столи, відвідують покійних родичів на кладовищі.

Перший ведучий: На просторах нашої рідної України ростуть тисячі видів рослин. Як і люди, рослини також мають свої домівки, звички та характери, тобто вони пристосовані до певних умов проживання. Одні рослини ростуть у горах, інші – на рівнині; одні поширені на півночі, інші на півдні. А хочете дізнатися про рослини-рекордсмени, які ростуть в Україні?

Інформ-хвилинка «Рослини – рекордсмени України»

1. Найстарішим деревом в Україні вважається 1300-річний дуб в урочищі Юзефин Рівненської області. У нашому Запоріжжі на Верхній Хортиці росте 800-річний дуб, під яким, за легендами, стояли загони руських князів Олега та Святослава, відпочивали Богдан Хмельницький, Тарас Шевченко, Ілля Репін та Михайло Лисенко. Обхват стовбура цього дуба сягає понад 8 метрів.

2. Найвище дерево в Україні – модрина європейська в Рахові, яка у 140 років мала висоту 54 метри, а також **кілька ялиць в урочищі Чемернар на Буковині,** висота яких сягає 45 метрів.

3. Найнижче дерево в Україні – верба туполиста. Її висота – **12-15 сантиметрів,** зустрічається вона у Карпатах.

4. Найбільш високогірне дерево – сосна гірська. Її виявлено на висоті **2010 метрів на горі Піп Іван у Карпатах.** Вона може рости навіть на кам'яних скелях, а її висота може коливатись від 40 сантиметрів до 4 метрів.

5. Найдовше коріння серед рослин України (понад 15 метрів) має люцерна посівна.

Другий ведучий: А скажіть, будь-ласка діти, коли ви потрапляєте у ліс, степ, чи на наш славетний острів Хортиця, де світлими хвилями в'ється по вітру ковила, а навколо бувають запашні польові квіти, виблискуючи серед зеленої трави всіма кольорами райдуги, чи знаєте ви назви всіх рослин і квітів, які можете там зустріти? *(Відповіді дітей).* А ми зараз спробуємо перевірити ваші знання і поринемо разом у чарівний світ рослин, які живуть з нами поряд, дарують нам радість і задоволення і квітами, і плодами, дізнаємося про них більше, розгадаємо загадки та спробуємо скласти про них легенди. Для цього нам треба поділитись на дві команди.

Діти діляться на команди. Ведучі проводять конкурси.

Конкурс «Знайди зайвого»

На екрані з'являються фотографії рослин. Серед них є фото грибів. Діти мають сказати, що тут зайві гриби, бо вони не відносяться до класу рослин.

Конкурс «Легенда»

Ведучий зачитує командам інформацію про лікарські властивості рослин.

Мати-й-мачуха: Сніг на полях розтав. На дні глибоких ярів жовтіють квітучі пагони цієї рослини. В перекладі з латини її назва означає «кашель». Ще з давніх-давен її застосовували для лікування кашлю, широко використовують її для цього і в наші дні. Її листя входить до складу так званого «грудного чаю». У рослини подвійна назва, яку вона отримала через особливий вигляд свого листя: зверху воно жорстке й холодне, а знизу – світле, тепле і м'яке.

Чистотіл: Ця рослина отруйна. На лінії зламу стебла і листя вона виділяє насичений жовтий або оранжевий сік, який за консистенцією нагадує молоко. Цей сік допомагає виводити бородавки, мозолі, темні плями на шкірі. Сама назва рослини говорить про те, що наші прадіди здебільшого використовували цю рослину для очищення тіла. Та й сьогодні його препаратами використовуються для лікування зовнішніх і внутрішніх хвороб.

Діти мають відгадати рослину за описом, а потім скласти про неї легенду. За додатковий бал можна запропонувати інсценувати цю легенду. Для прикладу ведучий зачитує легенду про безсмертник, демонструючи на екрані його фото.

Безсмертник: Було це давно. Татарські орди нападали на наші землі, спустошували села і міста, молодих чоловіків та красивих дівчат забирали в полон. На березі моря у розкішному палаці жив злий-презлий хан. І ось цей хан видав такий указ: «Хто хоче визволити свого чоловіка, сина чи брата, нехай принесе свою улюблену квітку. Якщо квітка зав'яне, поки ця людина знайде своїх рідних, то велю всім відрубати голови». Багато людей приходило до ханського палацу, але ніхто звідти не повертався, бо всі квіти в'янули. Та одного разу до хана прийшла засмучена жінка з польовою квіткою в руках. Ця квітка нічим особливим не відрізнялась: високе стебельце, вкрите сріблястим пилом, вінок жовтих пелюсток. Поставивши квітку в сухий глечик, пішла жінка шукати свого сина і чоловіка. Довго не поверталась жінка, а коли з чоловіком і сином прийшла до ханського палацу, то квіточка зовсім не зав'яла. З тих пір ту квітку називають безсмертником.

Перший ведучий: Молодці, діти, добре попрацювали. А зараз давайте проведемо веселу фізкультхвилинку. (фізкультхвилинка «Райдуга» за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=t7FLa2FF2AI>)

Конкурс «Сенкан»

Капітани команд складають сенкани про підсніжник і пролісок (кожен про свою квітку), використовуючи свої власні знання про них, а також вірші: Н.Забіли «Підсніжник» та Т.Лисенко «Пролісок».

Другий ведучий: Сенкан – це вірш, що складається з п'яти рядків. Слово «сенкан» походить від французького слова «п'ять» і позначає вірш у п'ять рядків:

- перший рядок має містити слово, яке позначає тему (звичайно, це іменник);

- другий рядок – це опис теми, який складається з двох слів (два прикметники);

- третій рядок називає дію, пов'язану з темою, і складається з трьох слів (звичай, це дієслова);

- четвертий рядок є фразою, яка складається з чотирьох слів і висловлює ставлення до теми, почуття з приводу обговорюваного;

- останній рядок складається з одного слова – синоніма до першого слова, в ньому висловлюється сутність теми, ніби робиться підсумок. Послухайте для прикладу сенкан про мову:

1. Мова
2. Рідна, барвінкова
3. Переливається, єднає, дзвенить
4. Вона – єдина й найцінніша
5. Доля

Перший ведучий: А тепер послушайте вірші про підсніжник та пролісок і складіть свої сенкани.

Підсніжник

Визирнув підсніжник під вікном у мене:
Голівонька біла, листячко зелене.
Холодно повсюди, ще сніги біліють...
Квіточки тендітні ніжно серце гріють.
Визирнуло сонце, квіточки всміхнулись
І до неба вгору зразу потягнулись.

Пролісок

Перший пролісок проснувся,
Снігом вкрився, потягнувся,
Білу одягнув сорочку,
Випростав свої листочки.
Чемно з лісом привітався
І, щасливий, розсміявся.

Конкурс «Відгадай загадку»

Загадки написані на зворотній стороні пелюсток квітки. Команди по черзі зривають пелюстки та відгадують загадки про рослини.

1. Червоніють там, де злаки,
Квіти поля, дикі ... (Маки)

4. Тонка ніжка, наче спис,
Жовта квітка, це – ... (Нарцис)

2. Біла корзинка, дно золотисте.
В ній лежить росинка
І сонечко чисте. (Ромашка)

5. Чорна земля, голі поля,
Золотом сяють квіти здаля.
(Мати-й-мачуха)

3. У матінки-квіточки
Лиш блакитні діточки.
З жита виглядають,
Літечко вітають. (Волошки)

6. Із малої цибулини
Виріс весняної днини,
До нарциса привітався
Та на грядці запишався. (Тюльпан)

7. Дуже скромна і тендітна,
Серед квітів непримітна.
Та якщо в руці пом'яти,
то умить впізнаєш ... (М'ята)

8. Неба увібрав відтінок
Красень лісовий (Барвінок)

9. Я найпершим зацвітаю
Синім цвітом серед гаю.
Відгадайте, що за квітка,
Бо мене не буде влітку. (Пролісок)

10. Із зеленої сорочки,
Що зіткав весною гай,
Білі дивляться дзвіночки
Як зовуть їх – угадай. (Конвалія)

11. Носить з реп'яхів кожух
Мешканець доріг... (Лопух)

12. Поміж квітами весни
Найяскравіші вони,
Дуже ніжний запах мають,
В назві колір свій ховають. (Фіалки)

13. Наче м'ячики, бутони –
Пишні кульки, це – (Півонії)

14. Перша квіточка весняна
Тихо під сніжком куняла.
Дмухнув вітерець тепленький,
І з'явився цвіт біленький. (Підсніжник)

Конкурс «Упізнай мене»

На екрані демонструються фотографії рослин, дітям потрібно їх назвати. Відповідають, піднімаючи руку.

Конкурс «Чорний ящик»

До зали заноситься чорний ящик, у якому знаходяться рослини. Ведуча зачитує властивості рослин. Завдання дітей – впізнати і назвати їх. Відповідають команди по черзі. За вірну відповідь отримують рослину у нагороду.

1. Її листки і молоді пагони їстівні, багаті вітамінами. З нею варять борщ. Вона зупиняє кровотечу, з її коріння готують жовту, а з листків – зелену фарбу. Спробуйте помити посуд цією рослиною – він заблещить! Але для людей контакт з цією рослиною дуже неприємний, точніше неприємні її опіки. Як про неї говорять, вона жалить. Раніше нею шмагали неслухняних дітей. (Кропива)

2. Смак і запах цієї рослини знають усі. Він приємний, освіжаючий і підбадьорливий. Людина використовувала її ще до нашої ери, вона виявлена навіть в гробницях єгипетських фараонів. Її вирощують в саду, а при можливості збирають і в лісі. Рослина заспокоює нервову систему, знімає головний біль. Вона входить до складу багатьох страв та напоїв по всьому світу і є невід'ємним компонентом сільського ароматного чаю. (М'ята)

Другий ведучий: Сьогодні ми з вами побували на прогулянці у царстві рослин. Попереду літо, і ви ще довго будете мати змогу милуватися прекрасними рослинами і квітами, насолоджуватися їхнім ароматом. Але щоб краса української природи не збідніла, не зникли її чудові ландшафти, ми маємо піклуватися про неї. Тож не забувайте, що в наших степах і лісах багато рослин, які занесені до Червоної книги, а це означає, що їх залишилось мало і рвати їх не можна. Подивіться на екран, і ви побачите деякі з рослин, які занесені до Червоної книги. *(На екрані демонструються рослини з Червоної книги у супроводі розповіді про них).*

Перший ведучий: Сподіваюсь ви зрозуміли, діти, що нам треба зберегти багатства і красу природи, щоб вона радувала ще багато поколінь. Природа дарує нам стільки добра, а у відповідь потребує лише частинку нашого люблячого серця. А зараз завдання вам на літо: сфотографуйте рослини або квітки і найкращі фото принесіть до бібліотеки, а восени ми зробимо з них виставку. Бажаємо цікаво і весело провести літо!

Підводяться підсумки змагання між командами.

Пізнавально-розважальний квест «У пошуках екологічних знаків»

Що потрібно: *мапа маршруту дітей, екологічні знаки, схеми-малюнки правил поведінки на природі, білий папір, олівці, проектор.*

Умови проведення: *У різних куточках бібліотеки розміщується 6 станцій-зупинок. Рухаючись по локаціях, діти мають відповісти на якнайбільшу кількість запитань.*

Ведуча: Діти, сьогодні ми вирушимо з вами в цікаву і пізнавальну подорож до Матінки-Природи, де нас чекають цікаві завдання та захоплюючі ігри. Ми маємо діяти однією злагодженою командою, рухатися будемо по вказаних маршрутах. але спочатку пропоную уважно подивитися на ось ці знаки-малюнки і допомогти мені розібратись, про що вони попереджають? *(Дітям демонструються знаки заборони).* Молодці, а тепер вирушаймо у подорож нашими станціями-локаціями. Умовою переходу до наступної станції будуть ваші вірні відповіді на запитання, які ви знайдете там.

Станція 1 «Екологія рослин»

1. Із деревини якого дерева роблять сірники? *(з осики)*
2. Чи росте дерево узимку? *(ні)*

3. Яку траву навіть сліпі знають? (*кропиву*)
4. Влітку – у шубі, а взимку – голе. (*дерево*)
5. Дихають, ростуть, але ходити не можуть. (*рослини*)
6. Яке дерево не скидає листя? (*хвойне*)
7. Назвіть найвищу у світі трав'янисту рослину. (*бамбук*)

Ведуча: Молодці, на всі запитання дали вірні відповіді. Як ви вже зрозуміли, на першій станції ми дізналися про екологію рослин. Давайте тепер дізнаємось цікаві факти і про тварин. Тож вирушаємо далі.

Станція 2 «Екологія тварин»

1. Якого птаха називають «лікарем лісу»? (*дятла*)
2. Найшвидша тварина суші – це... (*гепард*)
3. У кого шия має більше хребців, у жирафа чи у свині? (*їх однакова кількість*)
4. Що їжак узимку робить? (*спить*)
5. Хто є ворогами пінгвінів у морі? (*тюлені*)
6. Куди зайцеві зручніше бігти – згори чи вгору? (*вгору*)
7. Птахів змушує летіти у вирій голод чи холод? (*голод*).

Ведуча: І тут ви показали відмінні знання. А чи знаєте ви, діти, як захистити довкілля? Давайте перейдемо до наступної станції і там про це поговоримо.

Станція 3 «Захист довкілля»

1. Що складає більшу частину сміття – пластик чи скло? (*пластик*)
2. Для того, щоб переробити пластмасу, її необхідно: спалити за спеціальних умов чи переплавити? (*спалити за спеціальних умов*)
3. Яке першочергове завдання під час вибору місця звалища – захист поверхні ґрунту і ґрунтових вод чи огороження місця звалища? (*захист поверхні ґрунту і ґрунтових вод*)
4. Перед тим, як почати утилізацію відходів, їх необхідно подрібнити чи розсортувати? (*розсортувати*)
5. Екологія – це наука про життя на Землі чи наука про довкілля? (*наука про довкілля*)
6. Скільки часу пластикова пляшка, залишена у лісі, пролежить без змін – 50 чи понад 100 років? (*понад 100 років*).

Ведуча: І знову ви – молодці! А зараз ми з вами пограємо у словесну гру.

Станція 4. «Поведінка в природі»

Ведуча проводить словесну гру «Так – Ні». Розглядаються ілюстрації негативної поведінки дітей в природі та позначення дій відповідними екологічними зна-

ками. Ведуча називає дію, а діти сигнальною карткою зеленого кольору – показують «так», червоною – «ні».

Запитання до гри:

- Садити дерева. (так)
- Стріляти у птаха. (ні)
- Розвішувати годівниці. (так)
- Руйнувати гнізда птахів. (ні)
- Ламати гілки дерев. (ні)
- Викидати сміття в лісі. (ні)
- Розчищати ліс від сухих дерев. (так)
- Рвати з корінням квіти, гриби. (ні)
- Гасити багаття. (так)
- Залишати у лісі сміття (ні)

Станція 5. «Екологічні знаки»

Ведуча демонструє на екрані знаки. Діти намагаються пояснити їх значення і важливість. Обов'язково аргументують, чому одні знаки обведені червоним кольором, а інші – зеленим.

Станція 6. «На уважність»

Ведуча пропонує дітям намалювати знаки, які вони запам'ятали на попередній станції. Діти отримують аркуші паперу та олівці і виконують завдання.

Ведуча: А тепер підіб'ємо підсумки нашого квесту за допомогою чарівних пелюсток. Візьміть по одній пелюсточці, на якій, на вашу думку, написані вірні правила поведіння в лісі, і прикріпіть до серединки квітки. (Діти прикріплюють розкладені на столі пелюстки і повторюють правила поведінки у лісі).

Ведуча: Ось і закінчилася наша подорож. Ми успішно виконали усі завдання. Давайте покажемо екологічними знаками іншим діткам, як себе поводити в лісі.

Відбувається нагородження команди, яка першою пройшла всі випробування.

Екологічна хвилинка-цікавинка «З природою єдиною мовою»

(укладач Ганна Михайлова)

Ведуча: Згідно указу Президента України «Про День довкілля» починаючи з 1998 року в Україні щорічно у **третю суботу квітня** відзначається День навколишнього середовища (День довкілля). Крім того, у світі щорічно 5 червня відзначається Всесвітній день охорони навколишнього середовища. Це свято засноване на честь Стокгольмської конференції з довкілля, на якій й було створено UNEP – Екологічну програму ООН. Засновником свята вважають Джона Мортон, який ще у XIX столітті, оселившись на Дикому Сході, помітив, що колоністи масово вирубують дерева та зводять нові будівлі. Джон Мортон запропонував землякам один день на рік присвячувати озелененню міста. Так виник День дерева, у який було висаджено близько мільйона дерев та кущів. Згодом озеленення довкілля стало доброю щорічною традицією. У 1970 році День дерева набув статусу національного свята та був названий Днем Землі.

У 2009 році за ініціативи ООН свято офіційно набуло міжнародного статусу. Вже традиційно в усьому світі цього дня проходять заходи, спрямовані на поліпшення стану навколишнього середовища: очищення водних джерел, озеленення, збереження заповідних об'єктів, поширення екологічних знань тощо.

То що ж таке довкілля? Це всі живі та неживі об'єкти, що природно існують на Землі або в деякій її частині. Вода, повітря, земля, флора та фауна – це все довкілля.

На стан довкілля впливають різні чинники: кинутий на землю папірець чи недопалок; величезні сміттєзвалища і височезні труби промислових підприємств, які отруюють повітря; зірвані первоцвіти та вирубані гектари лісів.

Проте, існують доволі прості способи, які допоможуть зберегти довкілля. І головне – вони доступні кожній людині. Треба зокрема:

відмовитися від:

- ✓ поліетиленових пакетів;
- ✓ одноразових пляшок та посуду;

бути енергоефективним у побуті:

- ✓ обирати найбільш екологічний транспорт;
- ✓ економити воду;
- ✓ менше купувати непотрібних речей та зайвих продуктів, щоб потім не викидати їх;
- ✓ сортувати сміття і віддавати на переробку.

Таким чином спільними зусиллями і спільною відповідальністю ми збережемо життя на Землі. Ми в змозі змінити навколишній світ на краще!

Друзі! А чи добре ви розумієтеся на захисті природи? Давайте з вами перевіримо це. Тест, який я пропоную вам пройти, допоможе перевірити ваші знання про екологічні проблеми Землі та усвідомити, як стан планети залежить від вчинків кожного з нас. Оберіть свій варіант відповіді.

Тест-вікторина «Еко-бібліо-форсаж»

1. Екологія – це... (а - наука про життя тварин; б - наука про охорону природи; в - наука про взаємозв'язок живих організмів між собою та довкіллям);

2. Про які живі організми пишуть у Червоній книзі? (а - про тих, що небезпечні для людини; б - про тих, які зникли або зникають; в - про тих, які існували на Землі до появи людей);

3. Що відносять до невичерпних природних ресурсів? (а - атмосферне повітря; б - морську сіль; в – нафту);

4. Що є головною причиною глобального потепління? (а - посилена сонячна активність; б - електромагнітне поле Землі; в - викид парникових газів);

5. Що з переліченого дає найбільше парникових газів? (а - металургія; б - автомобілі; в – тваринництво);

6. Що не шкодить озоновому шару Землі? (а - дезодоранти; б - хлорування води; в – холодильники);

7. Що найбільше забруднює води Світового океану? (а - харчові відходи; б - побутова хімія; в - нафта й пластик);

8. Яка з цих проблем призводить до виснаження родючості земель? (а - створення водосховищ; б - винищення диких тварин; в - застосування азотних та нітратних добрив);

9. Чи корисно палити суху траву? (а – шкідливо, бо це шкодить повітрю та тваринам; б – корисно, бо попіл є добривом для ґрунту; в - паління сухої трави не надає природі ні шкоди, ні користі);

10. Яка порада дозволить використовувати менше пластику? (а - збір макулатури; б - висаджування дерев; в - відмова від одноразового посуду);

11. Що не допоможе зберегти водні ресурси? (а - менше пити води; б - вимикати воду, поки чистиш зуби; в - дбати про цілісність водопровідних труб і кранів);

12. Що робити з відпрацьованими лампочками і батарейками? (а - розібрати; б - викинути на смітник; в - здавати на переробку в спеціальний пункт);

13. Як правильно сортувати сміття? (а - окремо викидати пластик, решту відходів – разом; б - здавати папір на переробку, окремо викидати пластик, решту відходів – разом; в - сортувати у різні контейнери для утилізації за видами сировини: органіка, скло, метал, папір, пластик);

14. Як ліпше купатися? (а – у ванні; б - *під душем*; в – у ванні й під душем одночасно).

Ведуча: Молодці, добре справились із завданням. Впевнена, ви будете гарними захисниками природи.

Бажаючим більше дізнатися про екологію, навколишній світ та способи збереження природи рекомендуємо подані нижче видання, статті з періодичних видань та сценарії заходів, які можна використати у своїй подальшій роботі з екологічного виховання.

Література:

Астон, К. Природа навколо нас / К. Астон, С. Паркер. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2009. – 64 с.

Бедрій, Я. Екологія: короткий навчальний словник-довідник / Я. Бедрій, В. Піга. – Львів : Магнолія, 2009. – 241 с.

Громадська оцінка державної екологічної політики в Україні у 2012 році: доповідь громадських природоохоронних організацій. – Київ : Центр екологічної освіти та інформації, 2013. – 286 с.

Димань, Т. Екологія людини: підручник / Т. Димань. – Київ : ВД Академія, 2009. – 376 с.

Дорі, М. Діти проти пластику / М. Дорі. – Київ : Рідна мова, 2020. – 128 с.: іл. (Дитячий нонфікшн)

Еріксен, Г. Сміття і люди. Зворотній бік споживання / Г. Еріксен. – Київ : Ніка-центр, 2019. – 224 с.

Красавцев, Б. Еко-історії для моїх маленьких друзів / Б. Красавцев. – Київ : [б/в], 2021. – 76 с.: іл.

Паркер, С. Що всередині...: енциклопедія природи: планета Земля, рослини, тварини, людське тіло / С. Паркер. – Київ : Країна мрій, 2013. – 152 с.: іл.

Ткачук, Г. Книжка про сміття / Г. Ткачук. – Львів : ВД Старого Лева, 2019. – 132 с.: іл.

Френч, Д. Як допомогти їжачкові та захистити полярного ведмеда: 70 простих речей, які ти можеш зробити для нашої планети / Д. Френч. – Київ : КАЛАМАР, 2020. – 64 с.: іл.

Червона книга України: вони чекають на нашу допомогу. – Харків : Торсінг-плюс, 2008. – 384 с.: іл.

Червона книга українських Карпат: тваринний світ. – Ужгород : Карпати, 2011. – 336 с.: іл.

Якобс, У. Годинник природи. Крізь рік із сонцем, метеликами та квітами / У. Якобс. – Харків : ВД Vivat, 2019. – 106 с.: іл.

Статті з періодичних видань

- Андрусенко, І. Організаційно-педагогічні умови формування екологічної грамотності молодших школярів / І. Андрусенко // Початкова школа. – 2017. – № 8. – с. 25-28.
- Бахтин, Т. Сміттєвий континент / Т. Бахтин // Колосок. – 2021. – № 5. – с. 34-39.
- Бережімо небо: [цікаві факти про озоновий шар] // Шкільна бібліотека. – 2017. – № 8. – с. 45.
- Білоус, В. Бережіть природу – не купуйте зайве / В. Білоус // Паросток. – 2018. – № 2. – с. 46-47.
- Боняк, О. Plogging: бігати і допомагати: [про вид спорту плогінг – неквапний біг та збирання сміття вздовж маршруту] / О. Боняк // Однокласник. – 2021. – № 3. – с. 25.
- Борзенко, Н. Екологічні проблеми та їх вирішення в ракурсі бібліотечної діяльності / Н. Борзенко // Бібліотечний форум : історія, теорія і практика. – 2017. – № 2. – с. 35-37.
- Борзенко, Н. Роль бібліотек у формуванні екологічного світогляду та активної життєвої позиції молоді / Н. Борзенко // Бібліотечна планета. – 2017. – № 2. – с. 20-22.
- Ваглай, А. 47 тисяч екторбинок: [акція школярів України з порятунку планети від пластикових пакетів] / А. Ваглай // Однокласник. – 2021. – № 7. – с. 10-11.
- Ваглай, А. У Новий рік з добрими справами: [про екоакції школярів України по очищенню планети від сміття] / А. Ваглай // Однокласник. – 2022. – № 1. – с. 12-13.
- Вертіль, О. Від зеленої краси до економічної вигоди: [переробка на щепу використаних новорічних ялинок] / О. Вертіль // Урядовий кур'єр. – 2021. – № 17. – 27 січня. – с. 4.
- Іванов, С. Екологічна політика України врахує Цілі сталого розвитку ООН: [стратегія державної екологічної політики на період до 2030 р.] / С. Іванов // Голос України. – 2019. – 14 березня. – № 50. – с. 5.
- Ігнат'єв, С. Тверді побутові відходи стають цінною сировиною: [проблема утилізації сміття] // Урядовий кур'єр. – 2022. – № 1. – с. 4.
- Лепбук «Екологія» // Розкажіть онуку. – 2021. – № 3. – с. 37-42.
- Мамзенко, Н. Ненажери, що рятують світ: [про бактерії, які вміють переробляти пластик] / Н. Мамзенко // Колосок. – 2019. – № 11. – с. 24-29.
- Назаренко, Л. Відходи в доходи, або вчимося в Японії та Швеції: [сортування та утилізація сміття] / Л. Назаренко // Колосок. – 2021. – № 6. – с. 38-41.
- Павко, Я. Екологічна політика України в роки незалежності: досягнення та перспективи / Я. Павко // Урядовий кур'єр. – 2021. – № 182. – 21 вересня – с. 5.
- Прощай, пакет!: [шкода для екології від пластикових пакетів] // Пізнайко від 6 років. – 2022. – № 1. – с. 24-25.
- Псатій, А. Екоетикет у школі: як навчити відповідального ставлення до тварин / А. Псатій // Початкова освіта. – 2021. – № 5-6. – с. 6-18.

Шестопал, І. Екологічна просвіта у проєктно-грантовій діяльності. З досвіду впровадження екопроєктів та екопрограм НБУ для дітей / І. Шестопал // Бібліотека у форматі Д. – 2021. – № 3. – с. 20-23.

Як поліпшити екологічний слід – свій вплив на довкілля : [що може зробити дитина для екології] // Розумашки. – 2021. – № 3. – с. 16-17.

Сценарії

Ковчуг, К. «Еко-горизонт» : Еколого-краєзнавчий наметовий табір / К. Ковчуг// Позакласний час. – 2021. – № 3. – с. 13-22.

Моє довкілля : [Тематичний тиждень. завдання, цікавинки, ігри] // Розкажіть онуку. – 2019. – № 4. – с. 3-9.

«Природа і ми» : [Тренінг і вправи « Мозковий штурм», «Мікрофон», ігри, руханка, пісня «Будь природі другом»] // Позакласний час. – 2021. – № 2. – с. 21-22.

Гаріпова, Л. Майбутнє без сміття: [Сценарій екологічного заняття з дітьми дошкільного віку] / Л. Гаріпова // Дошкільне виховання. – 2021. – № 6. – с. 30-32.

Гриценко, В.В. Екологічна вистава «Дванадцять місяців» / В. В. Гриценко, С. О. Задорожня : [Сценарій про збереження довкілля] // Мистецтво в школі: музика, образотворче мистецтво, художня культура. – 2019. – № 6. – с. 24-27.

Ягупа, І. Д. Тиждень екологічного виховання «Екологічна мандрівка» / І. Д. Ягупа // Початкове навчання та виховання. – 2019. – № 25-27. – с. 96-108.

Комунальний заклад "Запорізька обласна
бібліотека для дітей "Юний читач"
Запорізької обласної ради

69006
м. Запоріжжя,
вул. В. Лобановського, 14

Телефони: (061) 236-85-62
236-85-63
236-86-27
236-86-49
Факс: (061) 236-85-62

Електронна пошта: zobd@ukr.net
Сайт: www.zobd.zp.ua